

Bajkonur má 50 rokov

Kozmodróm Bajkonur oslavuje 50 rokov svojej činnosti. V roku 1955 vybralo sovietske vedenie odľahlú stepnú oblasť za centrum vesmírneho programu Sovietskeho zväzu. Dnes najväčší a najstarší kozmodróm na svete, ležiaci neďaleko Aralského mora bol pomenovaný Bajkonur. Pritom mesto s týmto názvom nájdeme 400 km ďalej, čo malo pomôcť utajeniu základne; zo severu na juh je priestor kozmodrómu dlhý 85km a z východu na západ 125km a má rozlohu 6717 km².

Tu predstavitelia sovietskeho štátu realizovali svoje ambiciózne projekty, ktorými dokazovali celému svetu prestíž v napredovaní sovietskej techniky. Aj keď dnes sú odtajnené mnohé neúspechy a sklamaná, je pravdou, že Bajkonur sa nezmazateľne zapísal do dejín dobývania vesmíru. Patria mu prvenstvá - prvý umelý satelit, Sputnik, vypustili z Bajkonuru (1957) a odtiaľ viedli aj prvé kroky človeka do vesmíru (J. Gagarin, 1961). Pri tejto príležitosti bol nakoniec aj pomenovaný, čo bolo podmienkou registrácie na medzinárodnej úrovni.

Pád Sovietskeho zväzu mal podľa očakávania mnohých privolať skazu na kozmodróm a ukončiť tak jednu éru v dobývaní kozmu. Tieto predpovede dnes pomáhajú vyvrátiť pravidelné štarty rakiet a život tu neúfícha. Deväť odpaľovacích komplexov s pätnástimi rampami pomáha realizovať kozmické projekty krajinám s využitím rokmi preverených ruských nosičov. Zásobovacie lode Progres štartujú na Bajkonure, aby splnili dôležité poslanie a umožnili prevádzkovať medzinárodnú vesmírnu stanicu ISS. Po tom, čo USA stratili svoj historicky prvý raketoplán Columbiu a pozastavili štarty raketoplánov, ruský kozmodróm sprostredkúva spojenie s obežnou dráhou a plní úlohy pri prevádzke, údržbe a obnove zariadení na zemskom orbite.

Rusko sa dohodlo s Kazachstanom na ďalšom prenájme základne, do roku 2050. Obe strany sa tiež snažia, aby sa najstarší a zároveň najväčší kozmodróm stal priateľskejším k životnému prostrediu.

Nová doba postavila Bajkonur pred nové úlohy - komerčnými štartmi obhájiť svoju pozíciu a zabezpečiť svoju existenciu. Preto mu do ďalšej päťdesiatky poprajme, aby aj naďalej bol prostriedkom pokroku a pomáhal pri mierovom využití vesmíru.

Viliam Kolivoška

Zmluva o spolupráci (Umowa o współpracy)

V dňoch 12.-13. mája 2005 sme uskutočnili zahraničnú služobnú cestu do Poľska.

Jej cieľom bolo podpísanie zmluvy o spolupráci medzi troma hvezdárnami – Hvezdárnou a planetáriom v Prešove (PaedDr. Juraj Humeňanský - riaditeľ, Renáta Kolivošková –

odborná pracovníčka), Vihorlatskou hvezdárnou v Humennom (RNDr. Igor Kudzej, CSc. - riaditeľ), ktoré zastupujú astronomické zariadenia Prešovského samosprávneho kraja a Młodziejowim Obserwatorium Astronomicznym v Niepolomicach (Mgr. Mieczyslaw Janusz Jagla – riaditeľ) – astronomické zariadenie Malopolskeho vojvodstva v Poľsku.

Prečo práve zmluva o spolupráci? Nuž, k tomuto kroku sme dospeli po vzájomnej dohode a predchádzajúcej neformálnej spolupráci, ktorá trvala asi rok. Zámerne nehovorím, že „poslednému kroku“ pretože, zmluva je skôr snaha rozvíjať dobré pracovné vzťahy a spoluprácu medzi jednotlivými inštitúciami aj v budúcnosti. Možností je dosť, pretože jednou z hlavných činností všetkých troch hvezdární je práca s mládežou, čo už samo o sebe znamená, že priestor pre spoluprácu sa určite nájde. Mnoho zaujímavých aktivít, bolo prediskutovaných už počas našej návštevy u poľských priateľov.

Slávnostný akt podpísania zmluvy sa uskutočnil v peknom a príjemnom prostredí Observatória v Niepolomicach. Riaditeľ observatória p. Jagla nám pripravil bohatý program, vďaka ktorému sme sa mali možnosť oboznámiť nielen s prácou a možnosťami samotného observatória, ale tiež sme si prezreli samotné malebné mestečko Niepolomice, ktorého klenotom je kráľovský zámok, dnes veľmi pekne zrenovovaný. V mnohých komnatách sa nachádzajú hlavne lovecké trofeje a v jednej je dokonca malé astronomické múzeum.

V mestečku aj keď malom je mnoho ďalších atrakcií – „izba ľudových tradícií“, „lesná izba“, a všetky tieto miesta navštevujú hlavne školáci z Krakova, Niepolomic, či iných blízkych miest.

Zaujímavosťou je aj Niepolomický prales, ktorý bol miestom loveckých výprav mnohých poľských kráľov. Niepolomice sa totiž nachádzajú v blízkosti nádherného a veľkého poľského mesta Krakov – niekdajšieho sídla poľských kráľov.

V súvislosti s našou návštevou sme s pánom Jaglom absolvovali oficiálne stretnutia s Marszalkom Malopolskeho vojvodstva panom Adrzejom Sasulom, starostom mesta aj gminy Niepolomice p. Mgr. inż. Stanislawom Kracikom a predsedom Hlavného výboru PTMA (Polskiego Towarzystwa Miłośników Astronomii) dr. Henrykom Brancewiczom. Snahou týchto rozhovorov bolo informovať predstaviteľov mesta a kraja o úsilí našich organizácií rozvíjať cezhraničnú spoluprácu.

Na záver mi ostáva len poďakovať aj týmto spôsobom našim milým poľským priateľom za čas, ktorý nám venovali, prijatie i pohostenie a verím, že budeme mať príležitosť privítať ich na slovenskej pôde a neskôr už aj pracovne v rámci aktivít s mládežou.

Renáta Kolivošková

Spomienka na Štefánika

21. júla 2005 si pripomíname 125. výročie narodenia M. R. Štefánika, svetoznámeho slovenského astronóma, generála francúzskej armády, letca, diplomata, spoluzakladateľa československého štátu, ministra vojenstva v prvej vláde ČSR a presvedčeného čechoslovakistu.

Štefánik pochádzal z Košarísk na Myjave, z rodiny evanjelického farára a zároveň uvedomelého národovca.

Vyštudoval astronómiu v Prahe, potom pôsobil na parížskej hvezdární v Meudone. Zaoberal sa najmä výskumom Slnka. Zúčastnil sa expedícií za pozorovaním zatmenia Slnka a na pozorovaniach prechodu Halleyho kométy pred slnečným diskom. Zdokonalil heliometer a spektrograf. Pracoval na Tahiti (kde vybudoval aj hvezdáreň), na observatóriu v Quite v Ekvádore a pôsobil aj na montblanskom observatóriu. Zaoberal sa aj meteorológiou. Na Tahiti a priľahlých ostrovoch založil sieť meteorologických staníc. Ako prvý na svete zaviedol pre letectvo pravidelnú meteorologickú službu (v čase, keď lietal vo francúzskej armáde). Za svoju astronomickú činnosť dostal v r. 1907 prestížnu Janssenovu cenu Francúzskej astronomickej spoločnosti a v roku 1912 cenu Wilde. Od roku 1912 bol francúzskym občanom a po roku 1915 sa dal úplne na politickú dráhu. 4. mája 1919 pri návrate na rodnú zem havaroval v lietadle, ktoré sám pilotoval – v Ivánke pri Bratislave.

Ako človek mal vznešené ideály, predovšetkým chcel urobiť každého lepším, dokonalejším, chcel pomôcť svojim najbližším a národu. Jeho životným krédom bolo heslo: „veriť, milovať, pracovať“.

O astronómii sa vyjadril, že je mierou kultúry každého národa. Už v najstarších dobách sa vyspelé civilizácie zaoberali astronómiou. Tento odkaz Štefánika je veľmi aktuálny aj pre dnešnú dobu.

RNDr. Danica Jančuškova

PREDAJ ĎALEKOHĽADOV - HaP v Prešove sprostredkováva predaj astronomických ďalekohľadov a príslušenstva značky Bushnell, Tasco, GS Optical a zabezpečuje poradenskú službu.

PONUKA PRENÁJMU PRIESTOROV

Hvezdáreň a planetárium v Prešove ponúka prenájom prednáškovej miestnosti s kapacitou 80 miest v popoludňajších hodinách, s možnosťou využitia audiovizuálnej techniky, na rôzne semináre, prednášky, pracovné stretnutia a podobne.